

Repertoriul jurisprudenței

ORDONANȚA CURȚII (Camera a opta)

15 februarie 2023*

„Trimitere preliminară – Articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții – Politică privind imigrarea – Returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală – Directiva 2008/115/CE – Articolul 5 literele (a) și (b) – Decizie de returnare adoptată în privința unui resortisant al unei țări terțe – Resortisant minor al unei țări terțe separat de părinții săi în caz de returnare – Interesul superior al copilului – Dreptul la respectarea vieții de familie”

În cauza C-484/22,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), prin decizia din 8 iunie 2022, primită de Curte la 20 iulie 2022, în procedura

Bundesrepublik Deutschland

împotriva

GS, reprezentat de părinții săi,

cu participarea:

Vertreterin des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

CURTEA (Camera a opta),

compusă din domnul M. Safjan (raportor), președinte de cameră, și domnii N. Jääskinen și M. Gavalec, judecători,

avocat general: domnul A. Rantos,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere decizia de a se pronunța prin ordonanță motivată, luată după ascultarea avocatului general, în conformitate cu articolul 99 din Regulamentul de procedură al Curții,

dă prezenta

* Limba de procedură: germana.

Ordonanță

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală (JO 2008, L 348, p. 98).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Bundesrepublik Deutschland (Republica Federală Germania), pe de o parte, și GS, un copil minor reprezentat de părinții săi, pe de altă parte, în legătură, printre altele, cu ordinul de părăsire a teritoriului, sub sancțiunea îndepărtării, pe care Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați, Germania) (denumit în continuare „oficiul”) l-a adoptat împotriva copilului respectiv.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) prevede la articolul 7, intitulat „Respectarea vieții private și de familie”:

„Orice persoană are dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și a secretului comunicațiilor.”

- 4 Potrivit articolului 24 din cartă, intitulat „Drepturile copilului”:

„[...]”

(2) În toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial.

(3) Orice copil are dreptul de a întreține cu regularitate relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția cazului în care acestea sunt contrare interesului său.”

Directiva 2008/115

- 5 În temeiul articolului 2 alineatul (1) din Directiva 2008/115, aceasta „se aplică resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală pe teritoriul unui stat membru”.
- 6 Potrivit articolului 3 din această directivă, intitulat „Definiții”, se aplică următoarele definiții:

„(1) «resortisant al unei țări terțe» înseamnă orice persoană care nu este cetățean al Uniunii [Europene] în sensul articolului [9 TUE] și nu beneficiază de dreptul comunitar la liberă circulație astfel cum este definit la articolul 2 alineatul (5) din [Regulamentul (CE) nr. 562/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 martie 2006 de instituire a unui Cod comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane (Codul frontierelor Schengen) (JO 2006, L 105, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 8, p. 5)];

(2) «ședere ilegală» înseamnă prezența pe teritoriul unui stat membru a unui resortisant al unei țări terțe care nu îndeplinește sau nu mai îndeplinește condițiile de intrare, astfel cum sunt stabilite la articolul 5 din Codul frontierei Schengen, sau alte condiții de intrare, ședere sau reședință în acel stat membru;

(3) «returnare» înseamnă procesul de întoarcere a unui resortisant al unei țări terțe – fie prin respectarea voluntară a unei obligații de returnare, fie prin aplicarea forțată a acesteia – în:

- țara de origine sau
- o țară de tranzit în conformitate cu acordurile comunitare sau bilaterale de readmisie sau alte acorduri sau
- o altă țară terță, în care resortisantul în cauză al unei țări terțe decide în mod voluntar să se întoarcă și în care acesta va fi acceptat;

(4) «decizie de returnare» înseamnă decizia sau orice alt act de natură administrativă sau judiciară prin care șederea unui resortisant al unei țări terțe este stabilită sau declarată ca fiind ilegală și prin care se impune sau se stabilește obligația de returnare;

(5) «îndepărtare» înseamnă executarea obligației de returnare, respectiv transportul fizic în afara statului membru;

[...]

(8) «reîntoarcerea voluntară» înseamnă îndeplinirea obligației de returnare în termenul prevăzut în acest scop în decizia de returnare;

[...]”

7 Articolul 5 din directiva menționată, intitulat „Principiul nereturnării, interesul superior al copilului, viața de familie și starea de sănătate”, prevede:

„La punerea în aplicare a prezentei directive, statele membre acordă atenția cuvenită:

- (a) intereselor superioare ale copilului;
- (b) vieții de familie;
- (c) stării de sănătate a resortisantului în cauză al unei țări terțe;

și respectă principiul nereturnării.”

Dreptul german

Legea privind șederea străinilor

- 8 Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet (Legea privind șederea, activitatea profesională și integrarea străinilor pe teritoriul federal) din 30 iulie 2004 (BGBl. 2004 I, p. 1950), în versiunea aplicabilă litigiului principal (BGBl. 2017 I, p. 2780) (denumită în continuare „Legea privind șederea străinilor”), conține un articol 59, intitulat „Ordinul de părăsire a teritoriului sub sancțiunea îndepărtării”, care prevede:

„(1) Îndepărtarea este precedată de un ordin de părăsire a teritoriului sub sancțiunea îndepărtării, care stabilește un termen rezonabil pentru plecarea voluntară cuprins între 7 și 30 de zile. [...]

(2) Ordinul de părăsire a teritoriului sub sancțiunea îndepărtării desemnează statul către care resortisantul străin va fi îndepărtat și precizează că acesta poate fi de asemenea îndepărtat către un alt stat pe teritoriul căruia este autorizat să intre sau care este obligat să îl admită. [...]

(3) Existența unor interdicții de îndepărtare și a unor motive de suspendare a executării îndepărtării nu se opune adoptării unui ordin de părăsire a teritoriului. [...]

(4) În cazul în care ordinul de părăsire a teritoriului nu mai poate fi supus căilor de atac, împrejurările care împiedică îndepărtarea către statul desemnat în [acest ordin] care au apărut înainte ca [ordinul menționat] să nu mai poată fi supus căilor de atac nu sunt luate în considerare în deciziile ulterioare ale Autorității pentru Străini cu privire la îndepărtare sau la suspendarea executării îndepărtării; alte împrejurări invocate de străin care împiedică expulzarea către acest stat pot să nu fie luate în considerare. Dispozițiile care permit în străinătate invocarea în justiție a împrejurărilor menționate în prima teză, în cadrul unei acțiuni pe fond sau într-o cerere de măsuri provizorii, în conformitate cu Verwaltungsgerichtsordnung (Codul de procedură administrativă), rămân neschimbate.”

- 9 Articolul 60a din Legea privind șederea străinilor, intitulat „Suspendarea provizorie a îndepărtării (Toleranță)”, prevede la alineatele (2)-(5):

„(2) Îndepărtarea resortisantului străin este suspendată atât timp cât aceasta este imposibilă din motive de fapt și de drept și resortisantului străin nu i se acordă niciun permis de ședere temporară. [...]

[...]

(3) Suspendarea îndepărtării resortisantului străin nu aduce atingere obligației acestuia de a părăsi teritoriul.

(4) Resortisantului străin care beneficiază de suspendarea îndepărtării i se eliberează un certificat.

(5) Suspendarea îndepărtării încetează la data la care străinul părăsește teritoriul. [...]

Legea privind dreptul de azil

- 10 Articolul 34 din Asylgesetz (Legea privind dreptul de azil) (BGBl. 2008 I, p. 1798), în versiunea aplicabilă litigiului principal (BGBl. 2013 I, p. 3474), prevede:

„(1) În conformitate cu articolul 59 și cu articolul 60 alineatul (10) din [Legea privind șederea străinilor], se adoptă un ordin scris de părăsire a teritoriului atunci când

1. străinul nu este recunoscut ca beneficiar al dreptului de azil,
2. străinului nu i se acordă statutul de refugiat,
- 2a. străinului nu i se acordă protecția subsidiară,
3. condițiile prevăzute la articolul 60 alineatele (5) și (7) din [Legea privind șederea străinilor] nu sunt îndeplinite sau îndepărtarea este permisă în mod excepțional, în pofida îndeplinirii condițiilor prevăzute la articolul 60 alineatul (7) prima teză din [Legea privind șederea străinilor] și
4. străinul nu deține un permis de ședere.

Audierea străinului nu este necesară înainte de a dispune îndepărtarea. Pe de altă parte, Autoritatea pentru Străini rămâne competentă să adopte decizii în temeiul articolului 59 alineatul (1) a patra teză și alineatul (6) din [Legea privind șederea străinilor].

(2) Ordinul de părăsire a teritoriului trebuie anexat la decizia prin care se soluționează cererea de azil. [...]”

Codul de procedură administrativă

- 11 Articolul 123 din Codul de procedură administrativă, în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede, în general, că instanțele pot dispune, la cererea persoanei interesate și independent de introducerea unei acțiuni pe fond, măsuri provizorii.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 12 Reclamantul din litigiul principal, născut în Germania în luna decembrie 2018, este resortisant al Republicii Federale Nigeria, precum părinții săi și frații și surorile sale.
- 13 Prin deciziile din lunile martie 2017 și, respectiv, martie 2018, oficiul a decis că tatăl reclamantului din litigiul principal și una dintre surorile acestuia, născută în anul 2014, nu puteau face obiectul unei îndepărtări către Nigeria. În această privință, el a apreciat că erau îndeplinite condițiile unei interdicții de îndepărtare, astfel cum sunt prevăzute de legislația națională, în ceea ce privește această țară, pentru motivul că, dacă ar fi expulzat către această țară, tatăl reclamantului din litigiul principal nu ar fi în măsură să își îndeplinească obligațiile de întreținere față de propriii părinți, de soția sa și de copiii săi. Prin deciziile din lunile februarie și, respectiv, aprilie 2018, administrația competentă a acordat tatălui reclamantului din litigiul principal și surorii acestuia un permis de ședere pentru motive umanitare, în conformitate cu normele naționale aplicabile în materia interdicției de îndepărtare.

- 14 În schimb, cererile de azil formulate de mama reclamantului din litigiul principal și de o altă soră a acestuia, născută în anul 2016, au fost respinse ca vădit nefondate. Șederea lor în Germania este totuși tolerată.
- 15 Prin decizia din 13 iunie 2019, oficiul, pe de o parte, a respins cererea reclamantului din litigiul principal de acordare a statutului de refugiat, a dreptului de azil sau a protecției subsidiare și, pe de altă parte, a adoptat în privința sa un ordin de părăsire a teritoriului sub sancțiunea îndepărtării către Nigeria, acordându-i un termen de 30 de zile pentru plecarea voluntară (denumit în continuare „ordinul de părăsire a teritoriului”).
- 16 Sesizat cu o acțiune împotriva acestei decizii, Verwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ, Germania) a respins, printr-o hotărâre din 7 iunie 2021, majoritatea capetelor de cerere ale reclamantului din litigiul principal. Acesta a anulat totuși ordinul de părăsire a teritoriului pronunțat împotriva lui, pentru motivul că îndepărtarea acestuia din urmă ar fi contrară dreptului la respectarea vieții de familie, consacrat atât de Constituția germană, cât și de articolul 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, având în vedere interdicțiile de îndepărtare de care beneficiau tatăl său și una dintre surorile sale, separarea reclamantului din litigiul principal și a tatălui său neputând fi impusă.
- 17 Republica Federală Germania a introdus la Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania), care este instanța de trimitere, un recurs limitat la chestiuni de drept împotriva hotărârii Verwaltungsgericht (Tribunalul Administrativ), în măsura în care aceasta din urmă anulase ordinul de părăsire a teritoriului.
- 18 În susținerea recursului, Republica Federală Germania arată în esență că motivele care se opun îndepărtării unei persoane și care țin de interesul superior al copilului și de respectarea vieții de familie a acestuia, prevăzute la articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115, nu trebuie luate în considerare în cadrul procedurii care conduce la adoptarea unui ordin de părăsire a teritoriului, care este de competența oficiului. În opinia sa, astfel de motive nu pot fi luate în considerare decât în cadrul unei proceduri distincte și ulterioare având ca obiect executarea îndepărtării, care este de competența altor autorități, și anume serviciile regionale pentru străini.
- 19 În aceste condiții, Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115/CE trebuie interpretat în sensul că se opune fără excepție unei decizii de returnare adoptate împotriva unui resortisant minor al unei țări terțe odată cu respingerea cererii acestuia de protecție internațională și prin care i se impune un termen pentru părăsirea teritoriului de 30 de zile de la data rămânerii definitive, în cazul în care, pentru motive juridice, niciunul dintre părinți nu poate fi returnat, pentru o perioadă nedeterminată, într-o țară desemnată la articolul 3 punctul 3 din Directiva 2008/115/CE și, prin urmare, minorului nu i se poate impune în mod rezonabil să părăsească statul membru, în considerarea vieții sale de familie care trebuie protejată [articolul 7 și articolul 24 alineatul (2) din cartă și articolul 8 din Convenția europeană a drepturilor omului], sau este suficient ca, după adoptarea deciziei de returnare, să se ia în considerare interesul superior al copilului și viața de familie în sensul articolului 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115/CE, pe baza unei reglementări naționale, prin suspendarea returnării?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 20 În temeiul articolului 99 din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când răspunsul la o întrebare poate fi în mod clar dedus din jurisprudență sau atunci când răspunsul la întrebarea formulată cu titlu preliminar nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile, Curtea, la propunerea judecătorului raportor și după ascultarea avocatului general, poate oricând să decidă să se pronunțe prin ordonanță motivată.
- 21 Este necesar să se facă aplicarea acestei dispoziții în cadrul prezentei trimiteri preliminare.
- 22 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că impune ca interesul superior al copilului și viața de familie a acestuia să fie protejate în cadrul unei proceduri care conduce la adoptarea unei decizii de returnare pronunțate în privința unui minor sau dacă este suficient ca el să poată invoca în mod util aceste două interese protejate în cadrul unei proceduri subsecvente referitoare la executarea forțată a deciziei de returnare menționate pentru a obține, dacă este cazul, o suspendare a executării.
- 23 În această privință, trebuie amintit că, având în vedere obiectivul său de a garanta, în cadrul procedurii de returnare stabilite de directiva menționată, respectarea mai multor drepturi fundamentale, printre care drepturile fundamentale ale copilului, astfel cum sunt consacrate la articolul 24 din cartă, articolul 5 din Directiva 2008/115 nu poate fi interpretat în mod restrictiv [Hotărârea din 11 martie 2021, État belge (Returnarea părintelui unui minor), C-112/20, EU:C:2021:197, punctul 35].
- 24 Articolul 5 litera (a) din Directiva 2008/115 și articolul 24 alineatul (2) din cartă impun, așadar, protejarea interesului superior al copilului în toate etapele procedurii [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 ianuarie 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Returnarea unui minor neînsoțit), C-441/19, EU:C:2021:9, punctul 54], iar articolul 5 litera (b) din această directivă obligă statele membre să acorde de asemenea atenția cuvenită vieții de familie [a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 martie 2021, État belge (Returnarea părintelui unui minor), C-112/20, EU:C:2021:197, punctul 41].
- 25 Prin urmare, articolul 5 din Directiva 2008/115 se opune ca un stat membru să adopte o decizie de returnare fără a lua în considerare elementele relevante ale vieții de familie a resortisantului unei țări terțe în cauză, pe care acest resortisant le-a invocat pentru a se opune adoptării unei astfel de decizii [Hotărârea din 8 mai 2018, K. A. și alții (Reîntregirea familiei în Belgia), C-82/16, EU:C:2018:308, punctul 104].
- 26 Mai precis, înainte de a emite o decizie de returnare în privința unui minor, statul membru în cauză trebuie să efectueze o apreciere generală și aprofundată a situației acestui minor, acordând atenția cuvenită interesului superior al copilului [a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 ianuarie 2021, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Returnarea unui minor neînsoțit), C-441/19, EU:C:2021:9, punctul 60].
- 27 În consecință, articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115 se opune unei jurisprudențe naționale potrivit căreia obligația de a ține seama de interesul superior al copilului și de viața de familie a acestuia la momentul adoptării unui ordin de părăsire a teritoriului sub sancțiunea îndepărtării trebuie să fie respectată atât timp cât îndepărtarea nu este executată.

- 28 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115 trebuie interpretat în sensul că impune ca interesul superior al copilului și viața de familie a acestuia să fie protejate în cadrul unei proceduri care conduce la adoptarea unei decizii de returnare pronunțate în privința unui minor și că nu este suficient ca el să poată invoca aceste două interese protejate în cadrul unei proceduri subsecvente referitoare la executarea forțată a deciziei de returnare menționate pentru a obține, dacă este cazul, o suspendare a acestei executări.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 29 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a opta) declară:

Articolul 5 literele (a) și (b) din Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind standardele și procedurile comune aplicabile în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală

trebuie interpretat în sensul că

impune ca interesul superior al copilului și viața de familie a acestuia să fie protejate în cadrul unei proceduri care conduce la adoptarea unei decizii de returnare pronunțate în privința unui minor și că nu este suficient ca el să poată invoca aceste două interese protejate în cadrul unei proceduri subsecvente referitoare la executarea forțată a deciziei de returnare menționate pentru a obține, dacă este cazul, o suspendare a acestei executări.

Semnături